

**Főtitkári Beszámoló az Ókortudományi Társaság tevékenységéről
a 2006/2007-es tanévben
Pesthy Monika**

A 2006/2007-es akadémiai évet az Ókortudományi Társaság a 2006. májusi közgyűlésen megválasztott új elnökséggel kezdte meg, mely csak annyiban volt új, hogy a főtitkár személye változott. E változás azonban nem befolyásolta döntően a társaság életét, így az Ókortudományi társaság fennállásának 49. évében is alapvetően ugyanazt a tevékenységet folytatta, mint az azt megelőző 48-ban. És bár bizonyos mértékig mi is kénytelenek vagyunk haladni a korrallal, mint erre majd később röviden kitérek, újítások helyett inkább a színvonal tartására, sőt lehetőleg emelésére helyeztük a hangsúlyt.

Érvényes ez elsősorban a rendszeres havi felolvasó üléseken elhangzott előadásokra, melyek a következők voltak:

2006. október:

Megemlékezés Sarkady Jánosról (Németh György) és Tóth Istvánról (Török László)
KOVÁCS PÉTER: Marcus Aurelius esőcsodája
FEHÉR BENEC: Hogyan írjunk ae-t Praetorium Latobicorum mellett a mezőn?

2006. november:

BETEGH GÁBOR: Aiszóposz és Anaxagorasz Platón Phaidónjában
SEBESTYÉN RITA: Ókori görög tragédiák kortárs megközelítése

2006. december:

PESTHY MONIKA: Fejjel lefelé a kereszten: Acta Petri 37-38. c
TÓTH ENDRE: Az Itinerarium Antonini és Pannonia történeti földrajza.

2007. január:

TÖRÖK LÁSZLÓ: Augustus Alsó-Nubiában
SABINA FRANKE: Die Geschichte von „Erra und Ischum” und der Zorn der Götter

2007. február:

BOLYKI JÁNOS: József és Aszeneth: minta a pátriárkák történetének novellisztikus feldolgozására
FORISEK PÉTER: „Készen álltam arra, hogy Svájcba jöve egy második hazát keressek magamnak” – Alföldy András emigrációja

2007. március:

ZÓLYOMI GÁBOR: A sumer esetek esete. A sumer esetrendszer leírásának problémáiról
RUGÁSI GYULA: Marcion, destructor legis?

2007. április:

NAGY ÁRPÁD MIKLÓS: Daktylios pharmakités. Gyógyító varázsgemmák
KOZÁK DÁNIEL: Akhilleus másik pajzsa – ekphrasis Statius Akhilleisében

2007. május:

RADNÓTI Sándor: Az antikvitás kétfajta felfogása – Winckelmann Bernini cáfolata

Az elhangzott előadások színvonaláról természetesen merész és kényes vállalkozás lenne ítéletet mondani, de talán annyit mégis elkönnyvelhetünk magunknak eredményként, hogy nem volt olyan előadó, aki ne tekintette volna megtiszteltetésnek a felkérést. Pozitívumnak tartom, hogy előadóink körébe új személyeket is sikerült bevonni, fiatal pályakezdőket is, de olyan nagytekintélyű tudósokat is, akik korábban nem vagy csak lazábban álltak kapcsolatban társaságunkkal.

Mint a felsorolásból is látszik, az előadások témái minden tekintetben rendkívül széles skálán mozognak: időrendben vagy ötezer évet fognak át, a sumér főnévragozástól a modern dramaturgiáig, földrajzilag Mezopotámiától Hellaszig és Nubiától Pannóniáig terjedtek, ami pedig a tudományterületeket illeti, képviseltette magát a régészet, történelem, művészettörténet, görög és latin irodalom és nyelvészet, sumér nyelvtan, filozófia és vallástörténet (keresztény és nem keresztény egyaránt). E nagy tarkaságban azonban fehér foltokat is fel lehet fedezni: idén például teljesen hiányzott a hebraisztika, és bár az ókornak a jelenre gyakorolt hatásával két előadás is foglalkozott, a közbülső időszak teljesen kimaradt: Bizánccal, a latin középkorral, reneszánszsal, humanizmussal senki sem foglalkozott, holott az ókor továbbélésének ezek is fontos területei.

Vidéki tagozatok

Debrecen

Ókortudományi Konferencia

A Magyar Ókortudományi Társaság a Debreceni Egyetem Klasszika-filológiai Tanszékének és Ókortörténeti Tanszékének szervezésében 2006. május 26-28 között immár hetedik alkalommal tartotta meg két évenként szokásos konferenciáját. A konferenciát az egyetem díszdoktorává avatott Thomas Köves-Zulauf plenáris előadása nyitotta Orpheus és Eurydice címmel. Ezután az előadások három szekcióban (Klasszika-filológia, Ókortörténet, Régészet) hangzottak el.

A konferencián az korábbiakhoz képest több újdonsággal is találkozhattak az előadók és résztvevők. Az orientalista kutatások erőteljesebb megjelenése mellett öröndetes változás volt, hogy a fiatal kutatók nagy számban jelentkeztek előadásokkal minden szekcióban. Ugyancsak örömteli, hogy a szervezés munkálataiban nagy lelkesedéssel szerepet vállaltak az egyetem hallgatói, fiatal kutatói.

A szervezők nagy figyelmet fordítottak arra, hogy ne csak a magyarországi óorkutatás seregszemléje legyen ez a konferencia, hanem a határokon átnyúló magyar ókortudományé. Ebből következően a több mint kilencven előadó közül majdnem egy tucatnyi külföldön élő magyar ókortudós vett részt a programokban.

A konferencia részletes programja az előadások címével megtalálható a <http://mok7.unideb.hu> címen.

A debreceni tagozat 2006. őszén Brusznay-Sarkady emlékülést tartott.

Szeged

Az Ókortudományi Társaság Szegedi tagozatán a következő előadások hangzottak el illetve fognak elhangzani:

2007. máj. 9.

NAGYILLÉS János: Lucanus és a gens Annaea Pompeius-képe

ODROBINA László: Vallási identitás és bestialitás az ókori zsidó vegyesházasságokban – egy paradigmaváltás története

2007. máj. 24.

Hartmut ZINSER (Berlin, Freie Universität): Theories of Mythology

2007. június 2.

Valentina CANTONE (Padovai egyetem): L'aquila nell'iconografia romana e paleochristiana

Az Ókortud. Társ. Szegedi tagozatának égisze alatt az SZTE BTK Klasszika-filológiai tanszék és a Neolatin tanszék rendezésében ebben az évben harmadik alkalommal került sor regionális kétszintű

középiskolai latin tanulmányi versen megrendezésére Szegeden, ebben az évben már négy megyére terjedően. 2007-ben 34 középiskolából 330 diák vett részt az első fordulóban, a második (döntő) fordulóban 26 iskolából 67 fő. Mindkét szinten 1., 2. és 3. díj került kiosztásra, a 4-6. helyezettek elismerő oklevelet kaptak, akárcsak tanáraik.

Piliscsaba

2006. szeptember 29.

MAYER Gyula: Janus Pannonius epigrammaköltészete

2006. november 9.

HORVÁTH László: Az Arkhimédés-palimpsestus

2007. április 10.

ŐSZ Ferenc: A pánhellénizmus eszméje

TÓTH István: Thébai ostroma Arrianosnál

2007. május 17.

ACÉL Zsolt: Mítosz és műveltség Ovidius *Átváltozások* című művében

Az Ókortudományi társasággal szoros kapcsolatban álló Magyar Patrisztikai Társaság 2006-ban is megtartotta immár hagyományos konferenciáját Kecskeméten, június 29. és július 1. között *Az egyházatyák és a Szentírás* címmel.

Az Ókortudományi Társaság 2006-ban is kiadta az Ábel Jenő emlékérmét, a Marót Károly díjat, a Révay József díjat és a Kerényi Grácia díjat.

Latin tanulmányi verseny

Az Ókortudományi Társaság ebben az évben is megrendezte országos latin versenyt középiskolások számára, maiores és minores kategóriában.

Pályázat

Társaságunkhoz idén három pályázat érkezett, könyv illetve folyóiratszám kiadására, anyagi helyzetünk lehetővé tette, hogy mindháromat támogassuk, ha a kértnél kicsit kisebb mértékben is.

Mint a bevezetőben már említettem, társaságunk is próbál haladni a korról. Itt két újtásról kell beszélnünk, melyekkel már oly sok éve foglalkozunk, hogy már aligha számítanak újnak.

Az egyik a közhasznú társasággá való átalakulás. Mostanra elkészült az ehhez szükséges alapszabály-módosítás, amennyiben a közgyűlés ezt jóváhagyja, az átalakulás megtörténik.

A másik a honlap. Ennek technikai elkészítésével egyik fiatal kollégánkat, diákunkat bíztuk meg, aki nagyon szerény díjazás ellenében végzi a honlap elkészítését, feltöltését illetve a jövőben frissítését, karbantartását. Az Akadémia korábbi ígéreteivel ellentétben nem ad helyet számunkra saját honlapján, és szerver hozzáférést sem biztosít, így önálló, az Akadémiától független honlapunk lesz, szervert pedig bérelni fogunk (ez évente pár ezer forintos tételt jelent). Így az informatikai hátteret a Lanten Webhosting fogja biztosítani, jelenleg ár/érték arányban ez a legjobb ajánlat a piacon. Honlapunkon rövid ismertetést közlünk a társaság mibenlétéről, feltesszük az alapszabályt, és szeretnénk, ha minden tagunkról fel tudnánk tenni a fontosabb adatokat. Ezzel kapcsolatban arra kérünk mindenkit, hogy a hozzá eljuttatott kérdőívet kitöltve küldje vissza, természetesen csak olyan adatokat adjanak meg, melyeknek a honlapon való közzétételéhez hozzájárulnak. Ez jó alkalom lesz arra is, hogy frissítsük tagnyilvántartásunkat, hiszen adataink sok esetben nagyon elavultak. Szeretnénk feltenni a díjazottak névsorát, lehetőleg visszamenőlegesen is. A honlapon közölni fogjuk a programokat, és szeretnénk nyitni egy rovatot, ahol mindenki megteheti észrevételeit, javaslatait.

Jelenleg a honlap feltöltése folyik, ha már van jelentősebb mennyiségű anyag, akkor tesszük fel a szerverre (addig nem érdemes bérelni), és akkor fogjuk a domain-nevet is eldönteni. A www.okortudomany.hu domain-név egyelőre szabad, ez megfelelő lehet számunkra.

Tagság

Tagságunk létszáma lényegében nem változott, jelenleg is 460 körül van. A módosított alapszabály értelmében a tagsággal szemben támasztott feltételek kicsit szigorodnak (pl. a nem fizető tagok egy időn túl megszűnnek tagok lenni).

Végezetül néhány gondolat nem annyira a magyarországi ókortudomány rózsás vagy nem rózsás helyzetéről, hanem inkább társaságunkról: arról, hogy állandóan változó életünkben az Ókortudományi társaság már lassan ötven éve fennáll, működik, és jól működik. Ne higgyük, hogy ez annyira magától értetődő: nyilván mindnyájan tudnánk példákat hozni rosszul működő, vagy jól induló, de néhány év után megszűnő társaságokra. Társaságunk története idáig tehát sikertörténet, de miért is az? Itt három momentumot szeretnék kiemelni:

1. a stabilitás: a társaság alapvető tevékenysége az évek során nem változott, a felolvasó ülések mindig ugyanazzal a rendszerességgel követik egymást, az egész kiszámítható, megnyutató. A légkör sem változik, megmarad ugyanaz a kollegiális, baráti, de soha nem durva vagy közönséges hangvétel. A társaságnak emellett van egyfajta értékmérő funkciója is: egy jól sikerült első előadással a fiatal kolléga egyszer s mindenkorra elfogadottá teheti magát, és fordítva: egy elrontott bemutatkozás ugyancsak rányomhatja bélyegét további szakmai sorsára.

2. Jól érezzük magunkat az üléseken. Szívesen jövünk, mert kíváncsiak vagyunk az előadásra, mert találkozni akarunk a többiekkel, mert itt mindenfélét meg tudunk beszélni egymással. Hozzájárul ehhez a már említett jó légkör, sőt a szép terem is, mely mostmár, úgy tűnik, minden alkalommal otthont ad nekünk; ezért külön köszönet illeti Dezső Tamás dékán urat.

3. A társaság eddig sikeresen megtartotta az ókortudomány egységére vonatkozó tudatos hitvallását.

Sajnos ebben az évben is örökre eltávozott tőlünk néhány tagtársunk: meghalt Sarkady János, az ókortörténet professzora, az ELTE, a KGRE és a DE tanár; Tóth István, a pannóniai vallástörténet kitűnő kutatója, a pécsi egyetem oktatója; és Rimóczyne Hamar Márta, az ELTE Latin tanszékének nyugdíjazott oktatója.

I percere álljunk fel, és csendben tisztelegjünk emléük előtt. Köszönöm.

Díjak és díjazottak

Ábel Jenő emlékérem: Hegyi Dolores

Hegyi Dolores azon kutatók közé tartozik, akik publikációikban is megfoghatóan az ókortudomány egységét igazolják: három nagy terület határozza meg H. D. kutatási tematikáját: a nyelvészet, a történelem és a vallástudomány; recenzióiban, egy-egy rövidebb cikkében pedig tetten érhető irodalom iránti tudós érdeklődése is. Döntő módon az ókori történelem és vallások témaköre határozza meg pályáját, ezekről számos magyar és idegen nyelvű tanulmány és monográfiák tesznek tanúságot, így pl. az Apollo Könyvtárban megjelent „Iónok Kis-Ázsiában” c. munkája vagy a „Görög történelem a kezdetektől Kr. e. 30-ig” általa írott része, a „Polisz és vallás: bevezetés a görög vallástörténetbe”. A görögség más kultúrákkal, népekkel való érintkezése témájában számos nemzetközi elismertségre is számot tartó tanulmánya született. A fentebb felsorolt műveket az egyetemi oktatásban is kitűnően lehet használni, akárcsak Görög vallástörténeti chrestomathiáját. Az ókori irodalom nagyközönség számára befogadhatóvá tételét segítik pl. Plutarkhoszhoz vagy Hérodotoszhoz írt jegyzetei és utószavai. H. D. eddigi életműve tudósként, oktatóként és az ókori irodalom ismeretének terjesztőjeként egyaránt nagy elismerést érdemel – az Ókortud. Társ. Ebben az évben őt javasolja az Ábel Jenő emlékéremmel való kitüntetésre.

Marót Károly-díj: Vargyas Péter

Vargyas Péter 1975-ben végzett az ELTE történelem szakán, majd közel két évtizeden át az MTA Keleti Könyvtárában dolgozott. Itteni tevékenységének a szakma az assziriológiai könyvek felfutását köszönhette, ugyanakkor ez am hely egyfajta szakmai menedékként is szolgált számára. Érdeklődése hamarosan az újbabilóni kor gazdaságának és társadalmának kutatása felé fordult, ami nem kis részben annak is köszönhető, hogy 1980 és 1984 között a korszak egyik legkiválóbb kutatójánál, Dandamejvnél

dolgozhatott levelező aspirantúra keretében Leningrádban. Egy heidelbergi Humboldt-ösztöndíj után kezdett tanítani: először a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen, majd Pécsen, ahol 1997 óta főállásban tanít. Nemzetközi ismertséget leginkább az újbabilóni gazdaságtörténetéről írt munkái hoztak számára. Kiemelkedik *A History of Babylonian Prices in the first Millenium B. C.* című nagy árosszefoglalásának első kötete, a *Prices of the Basic Products*. A Heidelbergben megjelent mű a mindennapi cikkek árváltozásai alapján bizonyítja, hogy Babilónia gazdaságában az első évezredben piaci viszonyok uralkodtak. Egy másik igen fontos kutatási területe a pénzhasznalet kérdése volt, a témában írt tanulmányait a szakma vezető folyóiratai közölték. Tevékenysége nem csupán az újbabilóni korra terjedt ki. Fontos és nemzetközileg jól fogadott tanulmányokat közölt Ugarit gazdaságáról, sőt Mezopotámia általános gazdaságtörténeti kérdéseiről is.

Révay József-díj: Vince Máté és Kozák Dániel

A Révay-díjat Vince Máté kapja a *Császárok története (Historia Augusta)* (Havas László tanulmányával, Debrecen Univ. Press., 2003) című könyvről írott kritikájáért, mely Ha meglenne címmel jelent meg a *Buksz* 2006 nyári számában. Megejtő az a magabiztosság, mellyel egy ifjú szakember – mellőzve a félreértett tekintélytiszteletet és a tiszteletköröket – csak a vizsgált mű tényleges értékeit tartva szem előtt készíti el kritikáját. Ez jól párosul a *Buksz* megszokott provokatív stílusával, melynek alkalmazása a recenzálónak nem esik nehezére. Ezzel újólag ráirányítja a figyelmet a fordítás felelősségére, és a csoportosan végzett munkábn rejló kockázatokra.

Szintén Révay-díjat kapott Kozák Dániel az *Ókor* 2006/1-es számában megjelent recenziójáért. A recenzió tárgya Suetonius összes műveinek az Osiris kiadónál megjelent kötete, amely a *Császárelrajzok* Kis Ferencné-féle fordítását Kopeczky Rita átdolgozásában, a többi művet pedig Kopeczky Rita új fordításában tartalmazza (Bp. 2004). Kozák Dániel elsősorban azt tekinti feladatának, hogy összehasonlítsa egymással a Császárelrajzok átdolgozás előtti és utáni magyar szövegét, helyenként visszatekintve a mű első, 1896-os Székely István-féle fordítására. Néhány példán keresztül kimutatja, hogy a két újabb magyarítás fokozatosan elszakad a latin mondat struktúrájától, és egyre közelebb áll a magyar irodalmi nyelvhez – sejtetve, hogy ez lenne a kívánatos tendencia. Elsősorban a latin periódusok visszaadására koncentrálnak: az alárendeléseket az újabb kiadásokban egyre inkább mellérendelések, a pontosvesszőket kettőspontok váltják fel. Mintegy a fordítóval együttgondolkodva felhívja a figyelmet azokra a technikai megoldásokra, amelyekkel a kortárs fordító az értelem és a stílus hű visszaadása mellett képes feldarabolni a többszörösen összetett mondatokat. Kozák Dániel jó példát ad arra, hogy nemcsak bíráló recenzió okozhat intellektuális izgalmat. Ráadásul terepközeli megfigyelései miatt az írást hasonlóan adhatjuk fel kötelező olvasmányként latin stilisztikai gyakorlatokon vagy műfordítói szemináriumon.

Lénárd Sándor-díj: Fehér Bence

Az Ókortudományi Társaság a választmány döntése alapján a Lénárd Sándor díjat idén Fehér Bencének ítélte oda. Fehér Bence már több mint egy évtizede foglalkozik a pannoniai latinsággal, 10 éve szótárt tett közzé a pannoniai latin szókincsről, majd több tanulmányt jelentetett meg a pannoniai latin nyelv különböző aspektusairól. Idén jelent meg *Pannonia latin nyelvtörténete* c. munkája, amely először dolgozza fel kielégítő alaposággal a pannoniai latin nyelvemlékeket, elsősorban a feliratokat. Több mint ötszáz oldalas monográfiája nemzetközi viszonylatban is kiemelkedő, mintaszerű nyelvészeti munka, idegen nyelvű publikációja esetén méltó helyet kaphat a római birodalom provinciáinak latin nyelvével foglalkozó monográfiák sorában.

Faludi Szilárd-díj: Vágó Mária és Szőke Ágnes

Vágó Mária, a Tömörkény Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola oktatója volt, s évek óta az ő keze alól kerül ki a legtöbb Szegeden latin szakra felvett hallgató. Önzetlen (ugyanis minden anyagi ellenjuttatás nélkül kiegészítő órákat is tart tanulóinak a jobb felkészülést segítő) és igen eredményes tanári munkája okán az Ókortudományi Társaság neki ítéli a Faludi-díjat.

A kiemelkedő teljesítményt nyújtó középiskolai latintanárok munkájának elismerésére alapított Faludi Szilárd díjat az Ókortudományi Társaság ez évben a budapesti ELTE Apáczai Csere János Gyakorlógimnázium tanárának, Szőke Ágnesnek is odaítélte. Szőke Ágnes már évtizedek óta tanítja a latin nyelvet nagy sikerrel az Apáczai Csere János Gyakorlógimnáziumban, és eddigi pályafutása során tanítványai révén jelentős eredményeket tudott felmutatni országos latinversenyeken. Tanítványai Társaságunk versenyén többször értek el helyezést és számos első- és másodfokú dicséretet vihettek haza.

Idén tanítványai a maiores kategóriában többszörös dicsőséget szereztek felkészítő tanáruknak egy 2., egy 5. És egy 19. helyezéssel. E díj odaítélésekor Társaságunk Szőke Ágnes eredményes oktatói, nevelői tevékenységét díjazva egyben elismerését fejezi ki a budapesti ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnáziumnak is, hogy oktatási programjában a latin nyelv tanításának méltó helyet és megfelelő körülményeket biztosít.

Kerényi Grácia-díj: Nagyillés János

Nagyillés János, a Szegedi Egyetem Klasszika-Filológiai Tanszékének adjunktusa fordításai korbán és tematikában is széles körben mozognak. Görögből, latinból verset és prózát fordított eddig, így pl. Sallustios Az istenekről és a világról (De deis et de mundo) c. művét (2000), klasszikus és neolatin szövegeket. Fordításaira a kifogástalan szövegértés, jó forma- és stílusérzék s metrikai szempontból a jó verselés jellemző. Két latin mondások-kötete jelent meg prózai és verses fordításban: Cato és Publilius Syrus (2001), valamint Andreas Lusitanus Eborensis szentenciái (2003), a Priaposzi versek (eddig folyóiratban, 2002-ben, de könyvalakban is előkészületben), Elisabeth Weston újlatin költőnő számos költeménye szintén folyóiratokban (2003, 2004), könyvalakban Földi és égi hitviták címmel egy nem könnyen fordítható szerző, Jacobus Paleologus munkáiból válogatás (201 o., 2003), több kötetben a versbetétek fordítása (pl. Szörényi László: Philologica Hungarolatina-ban 2002; Kénosi Tózsér János – Uzoni Fosztó István: Az unitárius egyház története I., 2005, ez utóbbiban Luther, Kolozsvári Pál, Bükfalvi Imre etc. verseinek fordításai), Columella Földművelésről c. műve 10., versben írott könyvének átültetése, s még sorolhatnánk. A fordítói utánpótlás ígéretes s már eddig is bizonyító alakjaként az Ókortud. Társ. Nagyillés Jánost Kerényi Grácia díjra javasolja.